

DET 20. ÅRHUNDREDE

Kurt Jacobsen: *Mellem København og Moskva*. (Forlaget Tiden, 1989). 207 s., 225 kr.

Kurt Jacobsen: *Moskva som medspiller*. (Forlaget Tiden, 1987). 224 s.

Steen Bille Larsen: *Mod strømmen*. (Selskabet til Forskning i arbejderbevægelsens Historie, 1986). 320 s., 150 kr.

Kurt Jacobsen har fået megen og velfortjent ros for sine to bøger om det danske kommunistpartis tidlige historie – den seneste »Mellem København og Moskva«, fra 1989, om DKP's første 10 år (1919-29) og den første »Moskva som medspiller«, fra 1987, med undertitlen: »DKP's gennembrud og Aksel Larsens vej til Folketinget«, om årene 1929-32. Kurt Jacobsen har haft mulighed for at benytte hidtil utilgængeligt arkivmateriale, dels Komintern-arkivet i Moskva og dels DKP's arkiv; hvortil kommer at Kurt Jacobsen har søgt en række personarkivalier (til den nyeste bog Marie Nielsen- og Åge Jørgensen-arkivet på Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv og Martin Andersen Nexøs papirer på Det Kgl. Bibliotek, samt Karl Kilboms og Otto Grimlunds arkiver på det svenske Arbetarrörelsens Arkiv). Kurt Jacobsen er uddannet historiker fra Århus og selv DKP'er, på »fornyere-fløjen«. Kurt Jacobsen er gået grundigt og omhyggeligt til værks og har fremlagt to detaljerede fremstillinger af partiets tidlige organisatoriske historie, som er fri for enhver form for skønmaleri. Det er bøger, der er båret af en oprigtig interesse i at komme til bunds i materialet og partihistorien.

Kurt Jacobsen har i den seneste bog beskrevet det unge kommunistpartis historie fra de første begivenhedsrige og

omskiftelige år i kølvandet på 1. Verdenskrig, med dannelsen af Danmarks Venstresocialistiske Parti i 1919 som starten. Allerede året efter, oven på Påskekrisen, indledtes sammenslutningsforhandlingerne mellem syndikalisternes (Fagoppositionens Sammenslutning fra 1910) og venstresocialisternes/kommunisterne, hvilket førte frem til Danmarks Kommunistiske Føderation i foråret 1921. Hermed ophørte reelt eksistensen af den selvstændige syndikalistiske bevægelse i Danmark. Men samarbejdet i Føderationen var fra starten præget af gensidig mistillid, især mellem udbryderne fra det Socialdemokratiske Ungdoms Forbund, Ernst Christiansen, Johs. Erwig og Sigvald Hellberg og syndikalisternes med Chr. Christensen i spidsen. I 1922 fulgte det såkaldte »kup«, hvor det lille parti splittedes i to fraktioner, »Blågårdsgadepartiet« og »Møntergadepartiet«. Meget tæt gennemgår Kurt Jacobsen det lange og komplicerede forhandlingsforløb fra kuppet i 1922 frem til samlingen 19 måneder senere, i slutningen af september 1923. Da var medlemstallet nede på 550, organiseret i 15 byer. Ved valget i 1924 fik partiet 6.219 stemmer (eller bare 0,5 % af de afgivne stemmer), mens Socialdemokratiet fik næsten 470.000 stemmer (eller 36,6 %). Ikke noget at sige til, at Stauning i begyndelsen af 1924 afviste DKP's henvendelse om enhedsfront – for i Danmark »består faktisk kun én arbejderbevægelse, nemlig den socialdemokratiske«. Stauning regnede ikke kommunisterne for noget!

Kurt Jacobsen har gjort meget ud af de interne stridigheder i disse år. Efter endnu et dårligt valg i december 1926 var DKP igen handlingslammet i begyndelsen af 1927, skriver Kurt Jacob-

sen. Striden stod i disse år mellem de tidligere venstresocialister omkring Ernst Christiansen og Sigvald Hellberg og venstrefløjen omkring Thøger Thøgersen, Richard Jensen m.fl. Thøgersen-fløjen overtog ledelsen i august 1927.

I den første bog fra 1987 beskrev Kurt Jacobsen den nye fase i magtkampen blandt de danske kommunister, som startede med den internationale kommunistiske bevægelses overgang til den såkaldte »ultravenstre-kurs« i 1928 – og oven på endnu et valgnederlag for DKP i 1929. Den historie, som Kurt Jacobsen fortæller i »Moskva som medspiller« handler meget kort fortalt om, hvordan DKP efter valget i 1929 på ny kom i dyb krise. I slutningen af 1929 greb Moskva direkte ind for at rydde op i forholdene blandt de danske kommunister. Det skete ved at sende Heinrich Wiennecke til København, bl.a. medbringende det såkaldte »Åbne Brev« med en hård kritik af den måde, hvorpå DKP havde ført kommunistisk politik herhjemme. Bl.a. satsede Wiennecke på at få rigtige »bedriftsarbejdere« ind i DKP's ledelse. Fra det tidspunkt var Moskva i offensiven. Langt hen handler denne fase i den fortsatte partikamp om Aksel Larsens vej til magten. At det var en sej vej til magten fremgår med al tydelighed af »Moskva som medspiller«. Ingen af de gamle DKP'ere ville have Aksel Larsen frem. EKKI (Moskva) var imod. Men under de kaotiske tilstande i partiet i 1930-31 indtraf »vendepunktet«, hvor bl.a. Aksel Larsen fik succes med arbejdsløshedsarbejdet. I løbet af 1931 kom det endelige opgør med Thøgersen, som derpå måtte rejse til Moskva, hvor den Internationale Kontrolkomite ville have ham til at angre og fordømme tidligere gerninger og splittelsesvirksomhed. »Gennembruddet« besegles ved

DKP's erobring af 2 mandater i folketinget ved valget i 1932.

I begge Kurt Jacobsens bøger om DKP indgår Moskva i titlen. De danske kommunister stod med et ben i Moskva og et ben i København. Forholdet mellem de danske kommunister og den internationale kommunistiske bevægelse i Komintern spiller en central rolle for Kurt Jacobsens fremstilling. Moskva var mere nærværende end Århus! Uvægerligt efterlader Kurt Jacobsens to bøger det indtryk, at de danske kommunister mere eller mindre levede deres »eget liv« og brugte en god del af tiden på interne fraktionskampe og på at bekæmpe hinanden. Fraktionskampe og personstridigheder fylder meget i Kurt Jacobsens bøger. Egentlig får vi imidlertid meget lidt at vide om det (eventuelle) politiske indhold i fraktionsstridighederne; ligesom vi i det hele taget får meget lidt at vide om den politiske strategi og taktik, som kommunisterne stod for. Det kan skyldes, at de politiske sider af stridighederne ikke har nogen fremtrædende plads i de kilder, som Kurt Jacobsen har siddet med; og at Kurt Jacobsen har set det som sin opgave at forholde sig meget tæt til kilderne. Men det betyder, at noget går tabt. Det er nok i lidt for høj grad blevet DKP's interne organisatoriske historie, og i for ringe grad historien om de danske kommunisters kamp i en bredere historisk sammenhæng. Spørgsmålet kan da også rejses, om Kurt Jacobsens fremstilling reelt afspejler de danske kommunisters virkelighed; om det er et dækkende billede af det danske kommunistparti i dets første 10 år. Det er det næppe! Der var også en verden og en virkelighed uden for partiet. I fagforeningsprotokoller og i fagbladene ser vi kommunisterne tale og agitere, i fagforeningerne og på arbejdermøder. Disse sider af kommunisternes virke er der meget lidt om i Kurt Jacobsens to bøger.

Grundlæggende er det en sørgelig historie om, hvordan en selvstændig venstreopposition i den danske arbejderbevægelse blev lammet i personstridigheder og fraktionskampe og i Kominterndirektiver fra Moskva, som kvalte enhver selvstændig tænkning i streng disciplinering. Sammenlignet hermed er Steen Bille Larsens »Mod strømmen« en opløftende bog om de venstreoppositionelle smågrupper uden for DKP og Socialdemokratiet. Her møder vi igen nogle af de folk, der blev ekskluderet af DKP. Formålet med bogen er, med Steen Bille Larsens egne ord »at klarlægge de organisatoriske forhold og den politiske praksis i den danske kommunistiske »højre«- og »venstre«-opposition og gøre det ved at sætte dem i centrum og vurdere dem i forhold til samfundsudviklingen og det omgivende politiske miljø. Endvidere at kortlægge deres oprindelse, deres internationale inspiration og deres udenlandske kontakter, deres indre udvikling og deres forhold til andre oppositionelle grupper. Endelig gennemgås gruppernes strategiske og taktiske overvejelser i forbindelse med politiske hovedspørgsmål med henblik på deres bestræbelser på at skabe alternativer til de to eksisterende arbejderpartier«. Et imponerende kildesøgningsarbejde, minutøse og grundige studier ligger til grund for denne bog, som er et eksempel på meget flot politisk arbejderbevægelseshistorie.

Umiddelbart ville nogen måske mene, at det er et perifert og obskurt emne at tage fat på. De var ikke ret mange mennesker; nogle få smågrupper, hver bestående af en halv snes mennesker, som ikke fik større indflydelse, »men deres betydning lå på et andet felt«, som Steen Bille Larsen skriver i forordet. »De var udtryk for spændinger inden for arbejderbevægelsen, de søgte politisk og organisatorisk at realisere

opfattelser, som var kommet i mindretal, og de medvirkede til at almenføre diskussioner, som ellers ville være holdt som partiinterne anliggender ...«. Efter at have læst bogen, kan man kun give Steen Bille Larsen ret. Her finder man den selvstændighed og politiske tænkning, som i den grad savnes blandt de kommunister, som Kurt Jacobsen har beskrevet.

Steen Bille Larsens historie om den kommunistiske højreopposition, de senere såkaldte »brandlerianer«, starter med den tværsocialistiske gruppe omkring bladet »Monde«, som DKP'erne i ultra-venstrekursens navn fik splittet og overtaget, hvorefter »højreudbryderne«, omkring Broby-Johansen og Einar Nielsen oprettede »Frem«. Videre følger vi folkene omkring bladet »Information« (Boserup-gruppen) og i slutningen af 30'erne Metzgruppen (Spartakus) og Boserup-gruppens nye blad »Clarté«.

Venstreoppositionens historie handler om de trotskistiske smågrupper omkring bl.a. Internationalt Kommunistisk Parti og Revolutionære Socialister.

Gennem historien om disse smågrupper får vi ikke blot et indtryk af den socialistiske tænkning og debat, men også af livet blandt de tyske emigranter herhjemme i 30'erne; og historien om Trotskijs besøg i Danmark i 1932 er ganske enkelt elementært spændende læsning.

I Steen Bille Larsens bog påvises det, at selvstændige og udogmatiske socialister har nogle meget flotte traditioner herhjemme. Det er opløftende læsning. Den bog burde have haft et flottere udstyr og opsætning.

Knud Knudsen

Jørgen Hæstrup: *Vildnis og »Grundtvigsplan«*. Om finansieringen af